М. Гамкало, П. Романів, А. Манько (Львів, УКРАЇНА)

РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В БАСЕЙНІ Р. ДНІСТЕР У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Львівський національний університет імені Івана Франка, 79000, Львів, Дорошенка 41, електронна пошта: hamkalo.m@gmail.com

Водний туризм є одним з найскладніших видів туризму і підготовка до водних подорожей має ряд характерних особливостей. Навіть у найпростішому поході турист-водник повинен володіти багатьма знаннями, вміннями і навичками, а також володіти питаннями безпеки: вміти добре плавати; збирати і ремонтувати туристичне судно; правильно пакувати, розміщувати і захищати від вітру продовольство і спорядження; правильно сідати на туристичне судно і сходити з нього; гребти і управляти судном; підходити, причалювати до берега і відходити від берега.

На популярність того чи іншого маршруту впливає багато чинників, і не менш важливими, ніж отримання бурхливих емоцій від самого проходження порогів, є наявність природних, культурних або історичних пам‘яток, транспортна доступність маршруту, комфорт при використанні спорядження та обладнання.

Водний туризм в межах України має тривалу історію й власні традиції, сформовані в середині ХХ ст. Перші гуртки та клуби туризму, які займалися водним туризмом виникли в Києві, цьому сприяло також поява у широкому продажу розбірних туристичних байдарок. Найбільшої популярності даний вид туризму досягнув протягом останніх десяти років.

Басейн річки Дністер за особливостями рельєфу, геологічної будови поділяється на три великі частини: Карпатська (Львівська область), Подільська (частково Львівська, повністю Івано–Франківська, Чернівецька, Тернопільська, Хмельницька, Вінницька) і Нижня (Молдова, Одеська область). Водозбірна площа басейну р. Дністер становить 72,9 тис. км^2, що складає 9% від загальної території України. Головними притоками р. Дністер на яких організовують походи з водного туризму є: Стрий, Свіча, Мізунка, Збруч і Серет [1].

Зважаючи на кліматичні особливості досліджуваної території чітко сформувалися періоди в році, які дозволяють максимально використовувати дані водні артерії. Сезон з водного туризму в Карпатській частині (Дністер, Стрий, Свіча, Мізунка) триває з березня до травня. В період зливових дощів (червень-липень) різко підвищується рівень води в гірських річках, що також створює сприятливі умови для організації сплавів. Зважаючи на швидкість течії та складність подолання перешкод, можливо використовувати в якості плавзасобів: катамарани, байдарки надувні та каркасні, каяки і рафти. В межах Подільської частини басейну р. Дністер можливо використовувати всі типи плавзасобів, винятком є притоки Збруч і Серет.

В Карпатській частині басейну внаслідок наявності широкого спектру природних (пороги, бочки, перекати) та антропогенних перешкод можливо організовувати походи 1-3 категорії складності. Проте, незначна довжина ділянок для сплаву на гірських річках вимагає під час організації категорійних сплавів поєднання двох річок (Свіча-Дністер та ін.).

В Подільській частині максимальна категорія складності водних походів – друга. Починають маршрути від м. Галич або с. Нижнів, які характеризуються доброю

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

транспортною доступністю. Значна протяжність р. Дністер у цій частині басейну дозволяє організовувати водні походи тривалістю до 14 днів.

Головними туристичними ресурсами в Карпатській частині басейну є: Вигодська вузькоколійна залізниця (басейн р. Свіча); печерний монастир біля с. Розгірче, фортеця Тустань, урочище Святослав та ін. (басейн річок Стрий та Опір), пам‘ятки архітектури м. Сколе.

Значною туристичною привабливістю в Подільській частині характеризуються: місто Галич (Старостинський замок, Церква Різдва, пам‘ятник Данилу Галицькому та ін.); с. Маріямпіль (залишки Маріямпільського замку, палацу, фортечних укріплень кінця XVII ст., колишній монастир капуцинів XVIII ст.); смт. Коропець (палац графа Бадені, церкви Успіння Пресвятої Богородиці і св. Миколая, римо-католицький костел); м. Заліщики (церква Покрови Пресвятої Богородиці (1873), костел святого Станіслава (1763), цісарсько-королівська військова казарма (XVIII ст.), палац баронів Бруніцьких); Хотин (фортеця).

Найглибший каньйон на р. Збруч простежується між селами Жабинці і Кудринці. Серед об‘єктів геоспадщини басейну Збруча виділяються: відслонення силуру в Скалі-Подільській, Окопах, Кудринцях, відомі карстові печери Атлантида і Мала Киянка тощо. В населених пунктах часто трапляються фортифікаційні споруди (Чорнокозинці, Кудринці, Скала-Подільська, Окопи та ін.). В долині р. Серет найпопулярнішим туристичним об‘єктом є печера Вертеба.

На даний час існує широкий спектр пропозицій з організації турів з водного туризму. В межах досліджуваної території тури організовують: «Турклуб Тернопіль», «Турклуб Манівці», «Команда Ture», «Туристична компанія Павлів&К» та інші. Діяльність цих організацій охоплює всі актуальні перспективні в контексті водного туризму річки басейну Дністра.

Головними проблемами, які лімітують розвиток водного туризму є: забруднення вод промисловими та біогенними виробничими відходами; безконтрольне винищування біотичних ресурсів; діяльність та будівництво нових ГЕС; низький рівень транспортної доступності тощо.

Успішній промоції туристично-рекреаційного потенціалу басейну р. Дністер бракує застосування такого інформаційно-маркетингового забезпечення, як налагодженої роботи туристичних інформаційних центрів (ТІЦ). Адже такі структури можуть у мінімально короткі терміни надати практично будь-яку туристичну інформацію (наявність місць в готелях, популярні екскурсії, заклади харчування, розклад руху транспорту тощо). Особливістю ТІЦ є переважна частка безоплатних послуг, водночас саме ці організації є «обличчям» регіонального (місцевого) туристичного комплексу, формують позитивний туристичний образ та імідж територій.

Для даного регіону ТІЦ є важливим елементом інфраструктури, оскільки значна частка туристів є неорганізованими (самодіяльними) і потребують інформації. Проте ТІЦ розміщені переважно в обласних чи районних центрах. Поряд з цим, діяльність окремих з них не є регулярною внаслідок відсутності стабільного фінансування.

Іншою потенційною проблемою розвитку водного туризму на р. Дністер є спорудження каскаду ГЕС на Верхньому Дністрі [2]. В Програмі розвитку гідроенергетики на період до 2026 року, аргументують необхідність тим, що найважливішими проблемами Карпатського регіону, де розташований Дністер є

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

прискорення соціально-економічного розвитку регіону, зокрема розвиток генерації з відновлюваних джерел, з іншого боку – захист від паводків. Проте, територія Дністра, де планується будівництво ГЕС не є гірською територією Карпат і не зазнає паводків, а будівництво передбачає постійне затоплення територій сільськогосподарського призначення, садиб мешканців, заповідних територій з унікальним кліматом, ландшафтом, заповідною флорою і фауною, де паводки настають 1 раз на 20 чи 100 років.

Окрім того проект будівництва 6 ГЕС на Верхньому Дністрі має ряд техногенних ризиків, найбільшими з яких є підвищена сейсмічність у районі будівництва та нестійкі ґрунти а також конструктивні та гідрологічні ризики. Зараз призупинено роботи стосовно будівництва ГЕС.

Щодо екологічних наслідків, то проект загрожує обезводненням пониззя Дністра, що призведе до катастрофічних наслідків для природи регіону, зокрема для плавневої системи Дністра, що охороняються Рамсарською конвенцією (Конвенція з водно-болотних угідь), а також викличе проблеми з питною водою у регіоні. Будівництво каскаду ГЕС призведе до повного знищення екосистеми Дністра, що формувалася мільйони років. Непоправної шкоди зазнає іхтіофауна, 70 відсотків якої тепер під охороною закону, включена до Червоної книги України та Європейського червоного списку. Дністер також втратить своє значення як меридіональний природний коридор загальнодержавного значення, який є одним з основних комунікаційних елементів національної екологічної мережі та унікальним оселищем для багатьох видів риб, занесених до Червоної книги України.

Для природи, місцевих жителів і туристів побудова таких ГЕС може означати:

– зміну гідрологічного режиму територій;

– погіршення туристичної привабливості територій. При цьому деякі види туризму, наприклад, сплави річкою, може взагалі зникнути (як це сталось у межах існуючого Дністровського водосховища);

– зниження доходів місцевих жителів від ведення підсобного сільського господарства внаслідок затоплення земель;

– збільшення вирубування лісів для потреб будівництва, водосховищ та прокладання труб;

– зникнення водних організмів (в тому числі червонокнижних риб і комах) через знищення оселищ, неможливість міграції в місця їхнього розмноження (до прикладу червонокнижна риба марена звичайна (лат. *Barbus barbus*) зникла у р. Збруч після побудови каскаду ГЕС, так як може жити виключно на течії);

– зарегульованість річки призведе до втрати природної здатності річки до самоочищення і самовідтворення;

– погіршиться якість води в ріці (евтрофікація і цвітіння води, збільшення вмісту органічних сполук і важких металів).

Список використаних джерел

1. *Заставний Ф.Д. Україна. Природа, населення, економіка // Ф.Д. Заставний /. – Львів: Апріорі, 2011. – 504 с.*
2. *Як ГЕС убивають Дністер. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://texty.org.ua/d/dnister/*

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua